

รายงานการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประชุม/สัมมนา ปฏิบัติการวิจัยและการปฏิบัติงาน ในองค์การระหว่างประเทศ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ ชื่อ/นามสกุล นางสาวศศิมา อารี

ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักการป่าไม้ต่างประเทศ

๑.๒ ชื่อเรื่อง การประชุม MEDFORUM 2026

เพื่อ ☐ ศึกษา ☐ ฝึกอบรม ☐ ดูงาน ☒ ประชุม/สัมมนา ☐ ปฏิบัติงานวิจัย

☐ ไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ

ประเทศที่ไป ราชอาณาจักรโมร็อกโก

๑.๓ ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๔ เมษายน ๒๕๖๙ (รวมวันเดินทาง)

รวมระยะเวลา ๕ วัน

ภายใต้โครงการ Model Forest Network in Asian

ของหน่วยงาน Mediterranean Model Forest Network

คุณวุฒิ/วุฒิปัตรที่ได้รับ -

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประชุม/สัมมนา ปฏิบัติงานวิจัย และไปปฏิบัติงาน
ในองค์การระหว่างประเทศ (โปรดให้ข้อมูลในเชิงวิชาการที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ หากมีรายงาน
แยกต่างหาก กรุณาแนบ File ซึ่งมีขนาดไม่เกิน ๒ Mb ส่งไปด้วย)

๒.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอภาพรวมของบทบาทของป่าต้นแบบในการส่งเสริมการจัดการภูมิทัศน์อย่างยั่งยืน

ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของชุมชนท้องถิ่น

เนื้อหาของการประชุม แบ่งออกเป็น ๒ ภาค

๑. การประชุม

การประชุม MEDFORUM 2026 จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๑-๒๓ เมษายน ๒๕๖๙ ณ เมืองอิฟราน
ราชอาณาจักรโมร็อกโก โดยมีผู้แทนจาก ๔ ทวีป เครือข่ายป่าต้นแบบ (Model Forests) หน่วยงานภาครัฐ
นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กว่า ๔๐ กรณีศึกษา ภายใต้
เป้าหมายร่วมในการผลักดันให้เครือข่ายป่าต้นแบบเป็นกลไกสำคัญของการบริหารจัดการภูมิทัศน์แบบบูรณาการ
(Integrated Landscape Management)

สาระสำคัญของการประชุมมุ่งเน้นการยกระดับบทบาทของเครือข่ายป่าต้นแบบให้เป็นพื้นที่ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกำหนดทิศทางการจัดการพื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการ นโยบายภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้าด้วยกัน

ผู้แทนจากเครือข่ายป่าต้นแบบนานาชาติ (International Model Forest Network: IMFN) และเครือข่ายป่าต้นแบบเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Model Forest Network: MMFN) เห็นพ้องว่า "Model Forest" เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ร่วมออกแบบแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ป่า

ประเด็นสำคัญที่มีการอภิปรายประกอบด้วย

- การบริหารจัดการไฟป่า
- การฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ (Forest Landscape Restoration: FLR)
- การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
- การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การบริหารจัดการพื้นที่โดยอาศัยธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- การส่งเสริมบทบาทของสตรี เยาวชน และชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายนำเสนอผลการดำเนินงานและบทเรียนจากแต่ละประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนาแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศในอนาคต

๒. การศึกษาดูงานภาคสนาม

ผู้เข้าร่วมประชุมได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงานในจังหวัดอิฟราน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าต้นแบบของประเทศโมร็อกโก เพื่อเรียนรู้การดำเนินงานจริงด้านการจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้ โดยครอบคลุมพื้นที่สำคัญ ได้แก่

- พื้นที่ป่าโอ๊กเขียว ซึ่งเผชิญปัญหาความเสื่อมโทรมของป่า การเลี้ยงสัตว์ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พร้อมเรียนรู้แนวทางการฟื้นฟูป่าโดยอาศัยการงอกใหม่ตามธรรมชาติ (Assisted Natural Regeneration) และระบบ Agdal ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพักพื้นที่ป่าเพื่อให้ระบบนิเวศฟื้นตัว
- ศูนย์การเรียนรู้ป่าซีดาร์ (Maison de la Cédraie) ซึ่งเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพ และการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ซีดาร์แอตลาส
- ทะเลสาบทีฟูนาสซิน พื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่แรมซาร์ ซึ่งแสดงให้เห็นการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การเลี้ยงสัตว์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- พื้นที่ต้นแบบการฟื้นฟูป่าซีดาร์ ซึ่งทดลองแนวทางการฟื้นฟูป่าโดยใช้การงอกใหม่ตามธรรมชาติ การปรับปรุงดิน และการติดตามการเจริญเติบโตของต้นกล้า
- โครงการปลูกป่าที่วัลดีฟราเน ซึ่งมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นที่ระบบนิเวศ ลดการพังทลายของดิน และพัฒนาเป็นพื้นที่นันทนาการของประชาชน

การศึกษาดูงานสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของการบริหารจัดการป่าไม้ เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรท้องถิ่น สหกรณ์ และชุมชน ภายใต้แนวคิด "คิดในระดับโลก ลงมือปฏิบัติในระดับท้องถิ่น และแบ่งปันผลลัพธ์สู่สังคมโลก"

ผลการประชุม

ในการประชุมวันสุดท้าย ที่ประชุมได้รับรอง **ปฏิญญาอิฟราน ๒๐๒๖ (Ifrane Declaration 2026)** ซึ่งกำหนดแนวทางสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑) ส่งเสริมให้เครือข่ายป่าต้นแบบได้รับการยอมรับเป็นกลไกพหุภาคีสำหรับการบริหารจัดการพื้นที่แบบบูรณาการ

๒) เร่งการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศควบคู่กับการสร้างรายได้ให้ชุมชน และส่งเสริมบทบาทของสตรีและเยาวชน

๓) เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ พัฒนากลไกทางการเงินที่ยั่งยืน และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการจัดการภูมิทัศน์

นอกจากนี้ เครือข่าย MMFN ยังมีแผนจัดทำตัวชี้วัดร่วม พัฒนามาตรฐานการดำเนินงาน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว รวมทั้งผลักดันการจัดตั้งกลไกการเงินรูปแบบใหม่ (Innovative Financing) และการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

สรุป

การประชุม MEDFORUM 2026 ยืนยันว่า การบริหารจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น โดยเครือข่ายป่าต้นแบบทำหน้าที่เป็น "Living Labs" หรือพื้นที่เรียนรู้และทดลองแนวทางการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ พร้อมเชื่อมโยงนโยบายระดับโลกสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งสู่เป้าหมายปี ค.ศ. 2030

๒.๒ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑) ได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้ (Forest Landscape Management) และแนวทางการพัฒนาเครือข่ายป่าต้นแบบ (Model Forest) จากผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียน เอเชีย ละตินอเมริกา และแคนาดา

๒) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าแบบบูรณาการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Multi-stakeholder Governance) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย

๓) ได้เรียนรู้แนวทางการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ (Forest Landscape Restoration: FLR) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการเพิ่มความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเชื่อมโยงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น

๔) ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและจัดการไฟป่า การฟื้นฟูระบบนิเวศ การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดการพื้นที่ป่าเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๕) ได้ศึกษาดูงานพื้นที่ป่าต้นแบบอิฟราน (Ifrane Model Forest) ซึ่งเป็นตัวอย่างของการบริหารจัดการพื้นที่โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และชุมชนในพื้นที่

๖) ได้สร้างและขยายเครือข่ายความร่วมมือกับเครือข่ายป่าต้นแบบนานาชาติ (International Model Forest Network: IMFN) และเครือข่ายป่าต้นแบบภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Model Forest Network: MMFN) ซึ่งจะเชื่อมโยงต่อการพัฒนาความร่วมมือด้านการป่าไม้ระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการดำเนินโครงการร่วมในอนาคต

๗) ได้รับทราบทิศทางและแนวนโยบายระหว่างประเทศในการส่งเสริมเครือข่ายป่าต้นแบบให้เป็น "Living Labs" หรือพื้นที่ต้นแบบสำหรับการทดลอง พัฒนา และขยายผลนวัตกรรมด้านการฟื้นฟูภูมิทัศน์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย และแผนงานของกรมป่าไม้

๘) สามารถนำองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และบทเรียนที่ได้รับจากการประชุม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การฟื้นฟูพื้นที่ป่า การบริหารจัดการภูมิทัศน์ ป่าไม้ และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศของกรมป่าไม้ เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และเป้าหมายการฟื้นฟูระบบนิเวศของประเทศ

ส่วนที่ ๓ ปัญหา/อุปสรรค ปัญหาและอุปสรรคที่พบในขณะนี้ สามารถระบุได้ดังนี้

๑. การดำเนินงานของเครือข่ายป่าต้นแบบในแต่ละประเทศมีบริบทด้านกฎหมาย นโยบาย โครงสร้าง การบริหาร และศักยภาพของหน่วยงานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การนำแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

๒. การขับเคลื่อนการบริหารจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้แบบบูรณาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการ ข้อมูล การประสานงาน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกัน

๓. การดำเนินโครงการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน จำเป็นต้องใช้งบประมาณ บุคลากร และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดต่อการขยายผลในระยะยาว

๔. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ภัยแล้ง ไฟป่า และการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการฟื้นฟูและการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

๕. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ยังขาดตัวชี้วัดและระบบฐานข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างพื้นที่และระหว่างประเทศทำได้อย่างจำกัด

ส่วนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๑. ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้แนวคิดเครือข่ายป่าต้นแบบ (Model Forest) ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย โดยส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระดับภูมิทัศน์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๒. ควรเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกรมป่าไม้กับเครือข่ายป่าต้นแบบนานาชาติ (IMFN) และเครือข่ายป่าต้นแบบภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียน (MMFN) เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ พัฒนาโครงการร่วม และสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนและความช่วยเหลือทางวิชาการ

๓. ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรของกรมป่าไม้และเครือข่ายชุมชนในด้านการบริหารจัดการภูมิทัศน์ป่าไม้ การฟื้นฟูระบบนิเวศ และการประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของประเทศไทย

๔. ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยกำหนดตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อสนับสนุนการวางแผน การติดตามผล และการรายงานผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของเยาวชนและสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

(ลงชื่อ) _____

(นางสาวศศิมา อารี)

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ